

Giriş

ABD istihbaratı denilince akıla tek bir istihbarat servisi değil, 16 istihbarat servisi ile birlikte bu servislerle işbirliği yapan ya da iş ilişkisi olan tüm adreslerin toplamı gelir. Bunların hepsine birden “İstihbarat Toplumu (Intelligence Community)” adı verilir. Amerikan istihbarat toplumunda yer alan servisler uyumlu bir toplumun parçası olmaktan ziyade rakip kabileler gibidir. ABD devlet istihbarat sistemi içindeki istihbarat teşkilleri¹; (1) Bağımsız CIA, (2) Savunma Bakanlığı istihbarat teşkilleri ve (3) Diğer Bakanlıkların istihbarat teşkilleri veya işlevleri olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Bakanlık istihbarat servislerinden sekizi Savunma Bakanlığı, yedisi sivil politika bakanlıkları dâhilindedir. ABD istihbarat toplumunda resmi olarak 200.000’den fazla kişi çalışmaktadır². Ülkede güvenlik kleransı olan 850.000 kişi bulunduğu ve pek çok özel güvenlik şirketinin istihbarat işinde olduğu göz önüne alınırsa bu rakamın daha da büyüyeceği dikkate alınmalıdır. ABD’de istihbarat denince akla önce FBI sonra CIA gelir. 11 Eylül 2001 saldırıları CIA ve FBI gibi pek çok istihbarat servisinde önemli reformlara neden oldu, yeni kurumlar oluşturuldu. Bunlar arasında 1947 yılında kurulan CIA’dan beri en kapsamlı yapılanmaya sahip Ulusal İstihbarat Direktörlüğü (DNI) ve Anavatan Güvenlik Bakanlığı’nın teşkili başta gelmektedir. DNI, tıpkı DCI gibi 16 istihbarat örgütünün idarecisi oldu ama bu lafta kaldı çünkü istihbarat örgütleri büyük ölçüde otonomilerini devam ettirdiler. Bu makalede ABD istihbaratında yaşanan değişim ve gelinen aşamaya odaklanacağız.

Soğuk Savaş Döneminde ABD İstihbaratı

İkinci Dünya Savaşı’nın sonuna kadar olan dönemde Amerikalı liderler barış zamanında bir istihbarat teşkilatına ihtiyaç olduğunu düşünmüyorlardı. Onlar için istihbarat sadece savaşları kazanmak için gerekli idi. 1947 yılında Truman’ın barışı korumak için de istihbarat gereklidir teorisi CIA kanunu ile hayata geçti. CIA için başlangıçta iki görev belirlenmişti³; stratejik sürprizleri haber vermek ve ülke dışındaki örtülü faaliyetleri gerçekleştirmek. İstihbarat stratejisi ise yeni teknoloji ve gizli istihbarat ittifakları ile Sovyet silahlarının gelişimini, bilimsel faaliyetlerini ve daha önemlisi liderlerinin komşu ülkelere ilişkin niyetlerini ve planlarını ortaya çıkarılmasını hedeflemekteydi. İkinci Dünya Savaşı esnasında sinyal ve görüntü istihbaratının öneminin fark edilmesi teknolojik arayışları bu yöne sevk etti. Savaş sonrası kısa zamanda U-2 Keşif Uçakları, uzay programları, bilgisayarların en eski örnekleri ve örtülü operasyonlar ile ilgili özel vasıtaların gelişimi konusunda önemli adımlar atıldı. 4 Haziran 1956’da Sovyetler Birliği üzerinde yapılan ilk U-2 uçuşundan iki ay sonra bir keşif uydusu üretimi için operasyonel gerekçeler üretilmeye başlandı. CIA üretilen istihbaratı ve hassas fotoğrafları ABD Başkanı’na, ekonomi analizcilerine ve askeri planlamacılara yayacak bir analiz merkezi oluşturdu.

*İstanbul Aydın Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi, saityilmaz@aydin.edu.tr Twitter: @DocDrSaitYilmaz

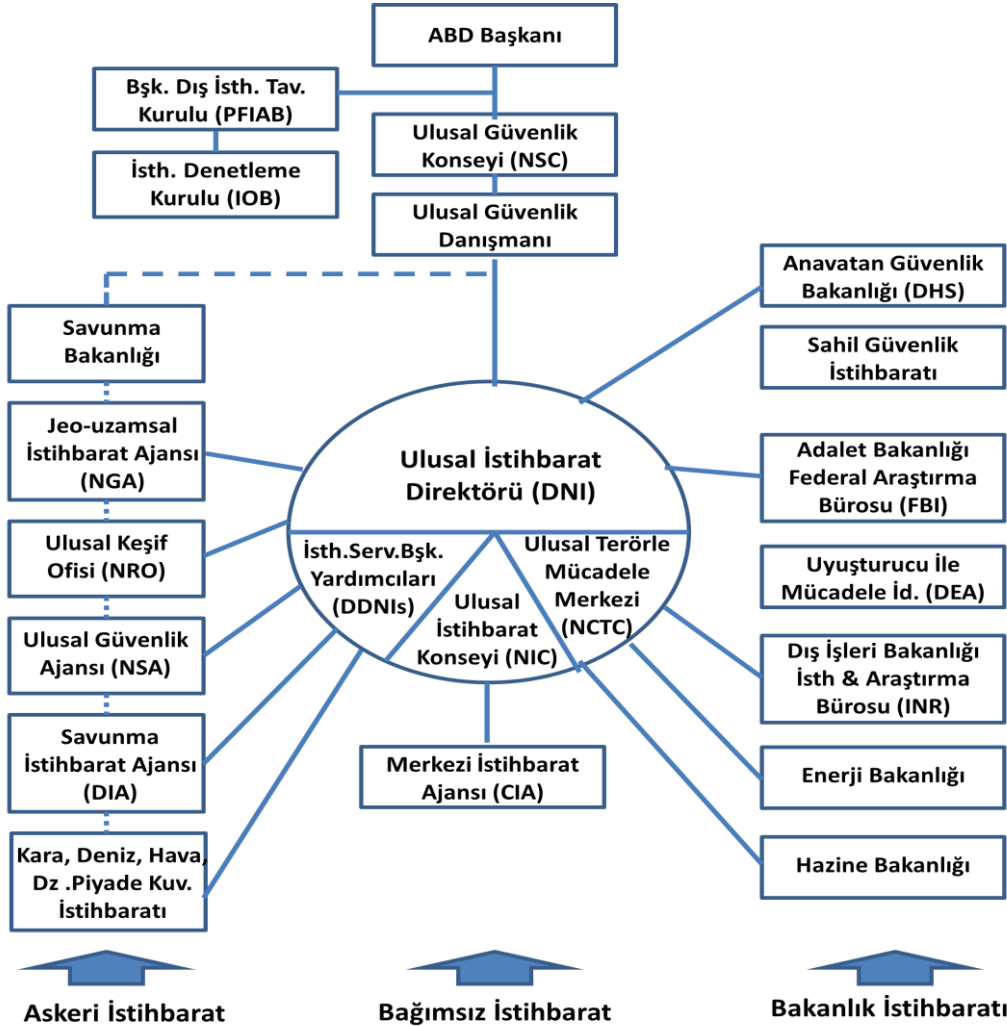
¹ Loch K. Johnson: *Handbook of Intelligence Studies*, Routledge, (2007), p.4.

² Amerikan istihbaratı ile ilgili geniş bilgi için; Sait Yılmaz: *ABD İstihbaratı (1947-2013)*, Kripto Yayınları, (Ankara, 2013). (Yayın aşamasında).

³ Deborah G. Barger: *Toward A Revolution in Intelligence Affairs*, National Security Research Division, Rand Corporation, (Arlington/VA, 2005), p.88.

1947 yılında CIA kurulduğunda sivil bir istihbarat teşkilatı kurulmasına askerlerden kuvvetli bir muhalefet gelmişti. Çünkü askerler savaş zamanında askeri istihbarat teşkilatını zaten kurmuştu ve bir savaş çıktığında sivil bir teşkilatın çok faydasının olmayacağı düşünülüyordu⁴. Bugün hala askerler CIA'nın varlığını değil ama ayrıcalıkları ve görevlerini sorgulamaya devam ediyorlar. Bunun altında yatan temel neden ise CIA'nın savaş zamanında askerlerin kontrolüne gireceği ve ne zaman savaşta olup olmadıklarının sık sık tartışılmasıdır. Ancak resmi bir savaş ilan edilmemiş olsa da askerler CIA benzeri gizli operasyonel kabiliyetler oluşturmaya devam etmektedirler. 1947 yılında çıkarılan Ulusal Güvenlik Kanunu ile CIA, ulusal güvenliğin merkezine yerleştirildi. 1964 yılına kadar ABD istihbarat toplumunun CIA, DIA ve NSA'nın da olduğu 9 üyesi vardı. İstihbarat toplumu dünya genelinde örtülü operasyonlar düzenliyor, hükümetleri değiştiriyor, seçimleri etkiliyor, Kongre'nin bilgisi ve Başkan'ın tam kontrolü olmadan dilediğini yapıyordu. Müttefik ülkelerde rejim etkilenmesin diye "yabancı yok (no outsider)" prensibi uygulanıyor, Amerikan gizli servisi arka planda kontrolü elinde tutuyordu⁵.

Şekil : Amerikan İstihbarat Toplumu

Kaynak: Loch K. Johnson: *Handbook of Intelligence Studies*, Routledge, (2007), Appendix A.

⁴ Miller Center Newsletter, 18, 3 (Summer 2002), p. 22.

⁵ Tom Engelhardt: *How the US Intelligence Community Came Out of the Shadows*, MotherJones, (Jan. 2, 2013). <http://www.motherjones.com/politics/2013/01/cia-nsa-us-intelligence-shadows>

Soğuk Savaş boyunca CIA örtülü operasyonlarının ana hedefi ne zaman ve nerede olursa olsun komünizm idi⁶. Soğuk Savaş döneminde CIA, Kennedy'den Reagan dönemine, Sovyet muhalifi grupları silahlandırmış ve eğitmiş, ABD çıkarlarına uygun olarak dünyayı manipüle etmiş ama bunların çoğunu gölgede tutmayı başarmıştı. CIA'nın önde gelen vasıtaları; arka kapılar, yabancı ajanlar, gizli banka hesapları ve dezenformasyon idi⁷. 1960'lı yıllarda CIA, Domuzlar Körfezi, zehirli puro, suikastlar, Güney Amerika'daki darbeler ve katliamlar gibi öldürücü örtülü faaliyetlerini ancak 1970'lerin ortasında başlayan Kongre denetlemeleri ile duraklatmıştı. 1975 yılında Senato ve Kongre'de olabilecek istismarları tespit etmek üzere istihbarat denetleme komiteleri kuruldu. CIA'nın suikastları, rüşvet ve diğer uğursuzlukları bir seri Kongre sorgulamasından geçtikten sonra bazı sınırlamalar koymak ve denetlemek akla geldi. Örtülü faaliyetler durmamıştı ama 1980'ler ve 1990'larda istihbarat dünyasının odak noktası öldürücü örtülü güç kullanmak değil, istihbarat toplama ve analiz idi. Soğuk Savaş'ın 40 yılı süresince CIA yüzlerce örtülü operasyon yaptı ve çoğu kamuoyuna yansımada⁸.

El Kaide lideri Usame Bin Ladin 1990'larda tehdit olarak belirmeye başladı. ABD hedeflerine ilk saldırısı 1993'de Mogadişu'da oldu. Aynı yıl Dünya Ticaret Merkezi'ne ilk saldırı yapıldı. 7 Ağustos 1998'de Doğu Afrika'da iki ABD büyükelçiliğine ve Ekim 2000'de Aden Körfezi'nde ABD gemisi USS Cole'a saldırıldıktan sonra sıra 11 Eylül 2001'e geldi. O tarihe kadar CIA, hemen her gün Ladin'in yerini biliyordu. Bu bilgiler yabancı hükümetler, CIA'nın kendi insan istihbaratı kaynakları ve teknik kaynaklardan alınıyordu. ABD, Ladin'i Afganistan'dan çıkaracak ya da öldürecek kabiliyete kesinlikle sahipti. 11 Eylül 2001 sonrası durum hızla değişti. Afganistan'a ilk giden Amerikalılar CIA elemanları idi. Onların arkasından Amerikan Özel Kuvvetleri geldi. CIA unsurları, Afgan Kuzey İttifakı askerleri ile birlikte çatışmalara girdiler, Tora Bora ve Anakonda Operasyonu gibi çatışmalara aktif olarak katıldılar. Müteakip yıllarda CIA, paramiliter yönünü geliştirdi ve bunun için ordunun özel kuvvetler mensuplarını işe aldı. CIA gittikçe paramiliter, askerler ise örtülü istihbarat faaliyetlere odaklanırken aralarındaki çizginin gittikçe kaybolmasının diğer bir sonucu ikisinin tehditleri değişmesi, sonuçların ve sorumlulukların birbirine karışması oldu.

11 Eylül 2001 Sonrası ABD İstihbaratı

ABD, 11 Eylül öncesi en yüksek teknolojiye sahip silahlara yatırım yaparken, askeri komuta merkezindeki telefonların çalışır halde olmasını ve kendi hava sahası egemenliğini korumayı unuttu. 11 Eylül 2001 gününe gelindiğinde ABD istihbarat toplumu 90'larda maruz kaldığı önemli küçülmelerle oldukça güç kaybetmişti. Dünyanın bazı yerlerinde ne bir CIA istasyonu ne de kapsama alanı vardı. Kısaca pek çok yerde dükkânı kapatmışlardı. Eski CIA Başkanı Tenet, 11 Eylül sorgulama komisyonunda verdiği ifadede 1991-1996 yılları arasında Bin Ladin ve faaliyetlerinin CIA tarafından bilinmekte olduğunu söylemişti⁹. Daha öncesinde El Kaide gibi

⁶ Tovar, B. Hugh: *Strengths and Weaknesses in Past U.S. Covert Action*, In Intelligence Requirements for the 1980s: Covert Action, Roy Godson, ed., National Strategy Information Center, (Washington, D.C., 1981), pp.194–195.

⁷ Max Fisher: *CIA Outsmarted by Hezbollah: Is This the Cost of Counterterrorism?*, The Atlantic, (Nov 21, 2011).

⁸ William J. Daugherty: *The Role of Covert Action*, in Loch K. Johnson: Handbook of Intelligence Studies, Routledge, (2007) p.286.

⁹ DCI Testimony to U.S. Senate Select Committee on Intelligence and U.S. Permanent Select Committee on Intelligence, (2001), p.3.

grupların muhtemelen kitle imha silahı kullanarak bu tür bir saldırı yapabileceğinin ikazı yapılmıştı¹⁰. 2001 Yaz'ındaki bir telefon dinlemesinden ülke içinde bir yere büyük bir terörist saldırısı yapılacağına yakın olduğu anlaşılmıştı. 6 Ağustos 2001 tarihindeki Başkan'ın Günlük Brifingi'nde (PDB), Bin Ladin'in ABD'yi vurma kararlılığı içinde olduğu söylenmişti¹¹. Örneğin sadece FBI, 2001 yılında 216 terör saldırısı uyarısı yapmıştı ve bunlardan 6 tanesi havaalanları ve hava yolları ile ilgili idi. FBI ve CIA arasındaki kültür farkı bilgi paylaşımını engelliyordu. FBI ve CIA elemanları aynı olay yerinde yan yana geldiklerinde birbirleri ile konuşmuyorlardı¹². Bunun nedeni 1978 yılında çıkarılan Yabancı İstihbarat Gözetleme Kanunu ile birlikte dış ve iç istihbarat arasında bir duvar örülmüş olması, bu nedenle iki tarafın ajanlarının birbirleri ile görüşmemesi idi¹³. Böylece 11 Eylül 2001'e gelindi.

ABD Kongresi, 11 Eylül Komisyonu Raporu ile istihbarat sistemi üzerindeki denetimi artırma ihtiyacını belirlemiş olsa da yapılanlar yeterli olmadı. 2004 yılında önce Kongre komisyonlarının tavsiyeleri kabul görmedi. 11 Eylül Komisyonu'nun yaptığı 340 tavsiyeden ancak 35'i başarılı şekilde uygulandı, 268'i ile ilgili hiçbir şey yapılmadı¹⁴. İstihbarat servisleri bunlara ya direnç gösterdiler ya da kapasiteleri dışında olduğunu söylediler. Bunun üzerine dışarıdan bir denetim mekanizması kuruldu ve Silberman-Robb Komisyonu'nun önerileri uygulandı. 2007 yılında Senato İstihbarat Komitesi, 11 Eylül Komisyonu'nun başkan yardımcısı Lee Hamilton'ı görüş bildirmeye çağırdı. Hamilton, istihbarat komitesi üyelerinin işlerini iyi yapmadıklarını söyledi. Hamilton'un sözleri önemli değişikliklere neden olmadığı gibi, daha önce komitelerin ödenekleri ve yetkilendirme denetleme yetkileri ile ilgili reform önerileri de rafa kalktı. Ocak 2010'da Kitle İmha Silahlarının Yayılmasını ve Terörizmi Önleme Komisyonu, Kongre'nin önerdiği istihbarat ve anavatan güvenlik reformlarının başarısız olduğunu rapor ediyordu¹⁵. Önemli reform konularından biri de CIA'nın paramiliter operasyon kabiliyetlerinin Afganistan harekâtında görülen başarısızlık üzerine Silahlı Kuvvetlere transfer edilmesi idi¹⁶. CIA, paramiliter operasyon ağırlık merkezi olmayı kaybederken, Florida'da bulunan ABD Özel Kuvvetler Komutanlığı mevcudu 50.000'e çaktı¹⁷.

Bush yönetiminin 7 yıllık istihbarat fiyaskosu ABD istihbaratındaki reform arayışlarını devam ettirmektedir. ABD istihbarat reform tartışmalarının temelinde Kongre'nin özel (sözleşmec) şirketlere aşırı para dağıtması, istihbarat teşkilleri arasında işbirliği ve paylaşım olmaması, özel operasyonlara artan ihtiyaç, başta insansız hava araçları olmak üzere teknolojinin artan masrafları gibi konular gelmektedir. Reform arayışları en çok istihbarat bütçesinin % 80'ini kontrol eden Savunma Bakanlığı'nın gündemindedir¹⁸. Yapılan reformlar Usame bin Ladin'in öldürülmesi gibi bazı önemli başarılar getirmiş olsa da bazı reformlar sonuç getirmedi ve başarısız oldu. Pek çoğu kısa sürede ömrünü tamamladı, bazıları tam aksi

¹⁰ Richard K. Betts: *9/11 Lessons: Intelligence Reform*, CFR, (August 26, 2011).

¹¹ R.J. Hillhouse: *Outsourcing Intelligence*, The Nation, (July 24, 2007).

¹² Mike Rogers: *Intelligence Lessons Learned From the Recent Osama Bin Laden Operation*, Council on Foreign Relations, Washington D.C., (May 11, 2011).

¹³ Roger Pilon: *Listening to the Enemy*, The Wall Street Journal, (Jan 28, 2008).

¹⁴ Amy B. Zegart: *September 11 and the Adaptation Failure of U.S. Intelligence Agencies*, International Security, Vol. 29, No. 4 (Spring 2005), pp.88.

¹⁵ Amy B. Zegart: *Eyes on Spies*, Hoover Institution Press Publication, 2011.

¹⁶ Julian Borger: *Bush: CIA Must Grow By % 50*, The Guardian, (04 Dec 2004).

¹⁷ Daniel Smith: *Dark Side To US Intelligence Reform*, Washington Quarterly, (08 Dec 2004).

¹⁸ Tim Shorrock: *Revisiting Intelligence Reform Foreign Policy In Focus*, Foreign Policy, (December 6, 2007), <http://www.fpif.org/fpiftxt/4795>

sonuçlar verdi ya da sonuçtan ziyade angarya üretti. CIA Terörle Mücadele Merkezi'nin girişinde hala Şu levha bulunmaktadır; "Bugün; 12 Eylül 2001".

2006 yılında ABD dışında CIA tarafından iŐletilen hapishaneler küresel medyanın gündemine oturdu. Amerikan istihbarat yetkililerinin özel jet uçakları ile yaptığı yolculuklar bağlamında ortaya çıkan hapishane ağının arkasında Pentagon'un sözleŐme yaptığı ABD Şirketlerin de yer aldığı ortaya ıktı. Bu Şirketler arasında DynCorp, Richmor Aviation Inc., SportsFlight Air bulunmaktadır¹⁹. Jetlerin gittiği yerler arasında Islamabad, Romea, Djibouti, Frankfurt, Dubai, Shannon, (İrlanda), Glasgow, Tenerife, Sharm el Sheik (Mısır), Tripoli (Libya) bulunmaktadır. 2009 yılında CIA Direktörü Panetta, hapishanelerin artık kullanılmadığını açıkladı. Obama yönetimi CIA'nın gizli hapishaneler sistemini bozmuŐ olsa da Somali dāhil pek çok ülkede Őphelileri tutuklamaya devam etmektedir. Çoğunlukla PeŐtunlardan oluŐan militanlar Pakistan içinde istihbarat toplamak için kullanılmaktadır. Irak'ta yaşanan işkence olaylarından sonra CIA'nın sorgulama yöntemleri tartıŐılır hale geldi. Böylece su tahtası iŐkencesi (yüzüne su dökerek boğulma hissi yaratma, akciğer ve beyine zarar verme) Amerikan yönetiminin favori işkence uygulaması haline geldi²⁰. CIA'nın büyük çaplı drone savaşları askeri ve diplomatik Őikayetlere neden olurken, Beyaz Saray 2011 yazında bir denetleme yaptırdı ama sonuç CIA programına tam destek idi²¹. Drone saldırıları öyle rutin hale geldi ki yüksek düzeyli bir El Kaide lideri lmedike kamuoyunun dikkatini çekmemektedir. Drone saldırılarında 2000'den fazla militan ve sivil öldürüldü.

ABD İstihbaratı'nın Yeni Paradigması; Drone Savaşları

Bush yönetimi ile birlikte örtülü operasyonların yeni altın ağı başladı. Sadece terörle savaŐılmayacak, demokrasi de gtrlecekti. Amerikan istihbaratının (DNI) Başkanı John Negroponte 27 Ekim 2005 tarihinde AFP'ye yaptığı açıklamada, demokrasilerin güçlendirilmesi konusunun bundan böyle terörizmle mücadelenin yanında, Amerikan istihbarat servislerinin yeni stratejisi olacağını belirtti²². Bush döneminin ilk yıllarından beri Pentagon, CIA'nın bazı iŐlerinin kendilerine ait olduğunu iddia etmeye baŐlamıŐtı. 11 Eylül 2001'den kısa bir süre sonra Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Pentagon'u CIA tipi istihbarat faaliyetleri için zorlamaya başladı. Mayıs 2006'da CIA Direktörü General Michael V. Hayden kendilerini gittikçe askeri faaliyetler içinde bulduklarını açıkladı. CIA, Irak'ta askeri kuvvetleri desteklemek için espiyonaj yani taktik istihbarat peŐinde idi²³. Kk lekli operasyonlar yoğundu ve askerler gittikçe daha fazla CIA'ya bağımlı hale gelmişti. Özel Kuvvetlerin yeni bütçe ile örtülü operasyonlar için yerel grupları kiralama yetkisini alması, CIA'nın bir ayrıcalığını daha yok etmiŐti. Rumsfeld ve DNI John Negroponte arasındaki rekabette Rumsfeld stn gelmiŐti²⁴. Rumsfeld, zel kuvvetlere terörle mücadele yanında

¹⁹ Stephen Braun: *Court Case Lifts Lid on Secret Detainee Flights*, The Associated Press, (Aug 31, 2011).

²⁰ Adam Blickstein. *Un-tortured Past at Root of CIA's Interrogation Problems?* Democracy Arsenal, (November 02, 2005).

²¹ James Joyner: *Defense and State Reining in CIA Drone War*, Outside the Beltway, (November 4, 2011). <http://www.outsidethebeltway.com/defense-and-state-reining-in-cia-drone-war/drone-wars-wsj/>

²² Agence France Presse: *Amerikan İstihbaratının Yeni Stratejisi Demokrasiyi Glendirmek*, (Oct 28, 2005).

²³ Senate Select Committee on Intelligence, Hearing: *Nomination of General Michael V. Hayden as Director of the Central Intelligence Agency*, Transcript, (May 18, 2006).

²⁴ Andrew Feickert: *US Special Operations Forces (SOF): Background and Issues for Congress*, Congressional Research Service Report RS21048, (April 17, 2006).

espionaj görevleri de yüklemişti. Böylece kendi başlarına gizli savaş yapacak hale geldiler. Sorun bu savaşın nasıl yapılacağı idi.

İşte böylece istihbarat 21. yüzyıldaki yeni paradigmasını buldu. Belirsiz olan durumlarda bile hedef nerede olursa olsun bulunacak ve yok edilecekti. Yeni yüzyılın istihbarat paradigması 'saldırgan avcı' stratejisi oldu²⁵. Bunun için istihbarat ve operasyon kabiliyetleri birleştirilecek ve Afganistan ve Irak savaşlarında olduğu gibi CIA ve Özel Kuvvetler birlikte çalışacaktı. CIA unsurları Özel Kuvvetlere destek oldu. İş bölümüne göre CIA, yerelde para ve istihbarat toplama kaynakları ile temaslar kuruyor, Özel Kuvvetler ise hava kuvvetlerini de yardıma çağırarak operasyonlar yapıyordu. CIA, Taliban ve El Kaide ile savaşmak için gönüllü olan Kuzey İttifakı ve diğer Afgan gruplar ile temas kurmak için, Özel Kuvvetlere destek sağlıyordu²⁶. İşte bu safhada özel kuvvetler ve CIA örtülü operasyoncuları uzaktan savaşa karar verdiler. Bu hassas güdümlü füze taşıyan insansız hava araçları (drone) ile savaş anlamına geliyordu. Silahlı drone'lar, muharabe amaçlı olarak Afganistan, Irak, Pakistan ve Yemen'de kullanılmaya başlandı. Uzaktan savaş operasyonları bu kabiliyete sadece ABD sahip olduğu için asker kaybını azalttı ve savaş alanında uzak durma, hedef olmama gibi avantajlar sağladı. Diğer yandan örtülü ve konvansiyonel savaş arasındaki fark eridi. ABD için örtülü operasyonların geldiği son nokta burasıdır.

Resim: Hangisi Terörist?

11 Eylül 2001 sonrasında CIA, Soğuk Savaş dönemindeki gibi tekrar saldırgan bir tutum edindi ama bu sefer bir casus teşkilatından daha çok paramiliter bir örgüte dönüştü. CIA analizcilerinin %20'si artık drone'lar için hedef bulmakta ya da yeni eleman temini için verileri taramaktadır. Hedef bulmak CIA elemanları için bir kariyer, terfi veya ödül faktörü haline getirildi. Ancak CIA'nın kinetik operasyonlara yönelerek, geleneksel espionaj ve görevlerinden uzaklaştığı, Arap Baharı gibi küresel gelişmelere yeterince yoğunlaşmadığı eleştirileri yapılmaktadır. CIA'nın gittikçe askeri bir güce dönüşmesi insan hakları grupları tarafından da ABD'yi sorumluluk altında bırakmakla eleştirilmektedir. Obama ile İnsansız Hava Araçları (Drone'lar) Amerikan gücünün ve suçsuz sivilleri de öldürmenin sembolü oldu. Bu cinayet sistemi

²⁵ Scott, Jackson: ibid, (2004), pp.157.

²⁶ Peter Jackson, L.V. Scott: *Understanding Intelligence in the Twenty-First Century: Journeys in Shadows*, Taylor Francis, (2004), pp.2.

kendilerine de lazım olduğundan Rusya ve Çin durumu izlemekten başka bir şey yapmadılar. ABD hükümetinin ulusal güvenlik mekanizmasının içindeki 100'den fazla kişi hemen her hafta güvenli telekonferans metodu ile Pentagon'un koordinatörlüğünde mevcut şüphelilerin biyografileri üzerinden ölme sırası gelen kişiyi Obama'ya tavsiye ediyor. CIA drone saldırılarına katılımını resmen kabul etmese de 2009'da CIA Direktörü Panetta, bu işte çok etkili olduklarını ve hatta bu kasabada başka bir oyun olmadığını söylüyordu.

Obama döneminde CIA ne isterse aldı ve dış politikanın uygulanmasında büyük güç ve geniş bir alan edindi. Öyle ki istihbarat ve Pentagon arasındaki çizgi belirsiz hale geldi. CIA'nın diğer bir güç gösterisi 2009 yılında örtülü operasyonlar için onay almada Ulusal İstihbarat Direktörü'nü atlayarak Beyaz Saray ile doğrudan bir hat kurması oldu. Ayrıca CIA istasyon şefleri dış görevlerde en üst istihbarat yetkilisi konumu edindi. 2010 yılında Obama, CIA programını 14 drone yörüngesine genişletti. Her yörüngede genellikle üç drone bulunmakta ve Pakistan kırsalını sürekli gözetlemektedirler. Drone'lar şu an ABD ulusal güvenlik politikasının ana vasıtası haline gelmiştir²⁷. CIA'nın Afganistan üzerinde uçan drone'ları Hava Kuvvetleri Harekât Merkezi tarafından izlenmektedir. CIA Analitik Daire çalışanlarının %35'inin işi operasyonları desteklemek iken, %10'u ülke dışında kullanılmaktadır. Kısaca artık analizciler rapor yazmıyor, olaylara öncülük ediyor. CIA'nın soğuk terörle mücadele konsepti oldukça basittir; hedefleri bulmak ve ele geçirmek ya da öldürmek. CIA bugün bir ölüm makinesi haline geldi, makinenin motoru "terörle mücadele merkezi"dir. Elde edilen sonuçlar harika olmaya yakın çok iyi olduğu için CIA, cehenneme gidiş için operasyonel bir alet kutusu olarak tanımlanmaktadır. Ancak yapılan iş yenilerinin ortaya çıkmasından daha fazlasını öldürmeye gayret etmektedir.

Usame Bin Ladin'e Yapılan Operasyon

11 Eylül 2001 sonrası CIA'ya getirilen en önemli eleştiri El Kaide'ye insan kaynakları ile sızmada büyük ölçüde başarısız olması oldu. CIA, El Kaide'nin kalbine yapılacak bir istihbarat operasyonundan hep uzak kaldı. İşe savaş alanından insanlar alınıp, sorgulanması ile başladı. Bugün de bu yöntem önemini hala korumakta, bu yüzden Guantanamo'dan ve işkencelerden vazgeçememektedirler. Yeni eleman almak için harcanan tüm paralara, çeşitli ülkelerle yapılan işbirliğine hatta Afganistan-Pakistan sınırındaki Haqqani ağı ile olan savaş ilişkilerine rağmen ilk yıllarda elde edilen istihbaratın %70'i sorgulamalar yolu ile elde edilmişti. 11 Eylül 2001'den ancak beş yıl sonra bir sorgulamada Usame Bin Ladin'in kurye ağı ile ilgili küçük bir bilgiye Arapça takma adlı birinin ifadesinden ulaşıldı. İstihbaratçılar uzun zaman sonra gerçekten bir şey elde etmişlerdi. ABD'nin El Kaide ile mücadelesinde 11 Eylül'ün planlayıcısı olarak gösterilen Halid Şeyh Muhammed'in yakalanması en önemli başarı ve dönüm noktası olarak görülmektedir²⁸. 2005 yılında tutuklanan Abu Faraj Al-Libbi'nin sorgusundan Bin Ladin'in Afganistan'daki Tora Bora mağara kompleksinden ayrıldığı öğrenilmişti. Al-Libbi, başka bir kurye olan Maulawi Abu Al-Halit Jan'ı beklerken yakalanmıştı. Temmuz 2010'a kadar kuryelerin takibinden bir sonuç alınamadı ama beyaz bir Suzuki araç ile Peşavar yakınındaki Abbottabad kompleksine gelip gitmeye başlayan bir araç dikkat çekti. Bu kişi Abu Ahmed olarak bilinen El Kaide'nin önemli liderlerinden Halit Şeyh Muhammed idi.

²⁷ Joyner: ibid, (November 4, 2011).

²⁸ Michael V. Hayden: *CIA Director's Remarks at the INSA Dinner, Celebrating the 60th Anniversary of the National Security Act of 1947*, (September 18, 2007).

İstihbarat teknolojisinin her parçası ve elde insan istihbaratı adına ne varsa hepsi bu bilginin üzerine inşa edildi. Görüntü istihbaratı aşağıdakinin kim olduğunu anlamak için fiziksel özelliklerine odaklandı. Sinyal istihbaratı ise çok daha iyisini yaptı; kimin kimle, ne zaman, ne konuştuğunu tespit etti ve böylece zamanla insanları tanımlamak kolaylaştı. Örgütün büyük bir lider kadrosu şeması ortaya çıkarıldı. Bunların yaşam tarzları ve hareketleri görüntü istihbaratı ile takibe alındı. CIA'da öyle büyük bir grup takip içinde idi ki ABD'deki en büyük Starbucks CIA merkezinde açıldı²⁹. Ancak takip edilen liderler birden kayboldu ve her biri bir deliğe girdi. Bu durum Ağustos 2010'a kadar böyle devam etti ve şans kapıyı bir kez daha çaldı. Başka bir sorgulamada bir ismin daha işe yarayabileceği itiraf edildi. Bu kişi Usame Bin Ladin'in saklandığı yere giden kurye idi. CIA sonunda bin Ladin'in yanına giden kuryenin ismini öğrenmişti; Ahmed Al-Kuwaiti. Ancak gidilen yer aranan özelliklere uymuyor, daha çok kasabanın kenarındaki bir malikâneye benziyordu. Böylece analiz için özel bir birim oluşturularak, bütün istihbarat kaynakları ile hedefe odaklanıldı. Dokuz ay boyunca bu kişi takip edildi ama Bin Ladin'in orada olduğu uydu takibi ile anlaşılamiyordu. Bu takip sır olarak saklandı ve güvenilir bulunmayan Pakistan hükümeti ile paylaşılmadı. Özel tim eğitime başladı ve ancak Nisan ayında operasyon ile ilgili bilgileri oldu³⁰.

2 Mayıs 2011 gecesi 79 Amerikan özel kuvvetler mensubu dört helikopterle tesise inerek, operasyonu yaptılar. Operasyon oldukça başarılı oldu ve geriye sadece Bin Ladin'in başına kurşun yemiş şekilde, kanlı yüzünü gösteren bir resim kaldı. Operasyonun çatışma kısmı üç dakikadan az sürdü ve Usame Bin Ladin haricinde üç El Kaide üyesinden kurye olarak bilinen ikisi operasyonda öldürüldü. Deniz Özel Savaş Grubu'na bağlı Seal Timi-6, Eagle Claw denilen operasyonda Bin Ladin, oğlunu, iki erkek kuryesini ve yanlışlıkla bir kadını öldürdü³¹. Sonraki kırk dakika odaların aranması kitap, disk, kâğıt ne varsa toplanması ile geçti. Bu operasyonun detayları uzun süre daha tartışılacak ve ortaya yeni bilgiler daha yayılacaktır. Ama sorulması gereken şu; gerçekten Usame Bin Ladin diye biri var mı idi? Bu adam gerçekte kimdi? Neden kimse bulmasın denize atıldı? Kimden saklandı? Usame Bin Ladin'in öldürülmesi operasyonu sinema filmi (*Zero Dark Thirty*) haline getirilince senaryo ile ilgili pek çok tartışma başladı. Bazılarına göre Ahmed Al-Kuwaiti'nin ismi işkence sırasında ve bir tutukludan alınmadı. Bu bilgi zaten işkence öncesi alınmıştı. Öte yandan CIA direktörlüğüne vekâlet eden Michael Morell'e göre, Abbottabad'ın yeri tek bir kaynaktan değil, pek çok kaynaktan gelen bilgiler birleştirilerek belirlenmişti³².

Amerikan istihbarat sistemi, Arap hareketlerinde Tunus ve Mısır'da olanlar ile ilgili yeterli taktik istihbarat üretmedi. Amerikalı analizciler halkın nabzını iyi ölçmemekle eleştirildi³³. Hükümet ve oyunun içindeki diğer aktörlerin her safhada hedeflerinin ve bir sonraki hareketlerinin hesaplanması kolay değildi. CIA Direktörü Panetta, kendisini şöyle savundu; "Tunus'ta Ben Ali bile uçağa binene kadar gidip-gitmeyeceğini bilmiyordu." Libya'daki savaşın muhalif kanadının askeri çatısını oluşturan Libya İslamcı Savaş Grubu (LIFG), CIA tarafından 1990'ların ortalarında

²⁹ Mike Rogers: *Intelligence Lessons Learned From the Recent Osama Bin Laden Operation*, Council on Foreign Relations, Washington D.C., (May 11, 2011).

³⁰ Michael Clarke: *The Killing of Osama: Easy Operation as a Result of Hard Intelligence*, RUSI, (may 06, 2011).

³¹ Sean D. Naylor: *A Triumph for JSOC, Successful Raid Follows 31-Year Effort To Build Elite Force of Special Operators*, Defense News, (9 May 2011).

³² Amy Zegart: *Not Just Another Movie*, Foreign Policy, (Jan 30, 2013).

³³ Abraham N. Shulsky: *Another Intelligence Failure?*, *The Weekly Standard*, (February 28, 2011).

Afganistan'da El Kaide ağının Libya kolu olarak kurulmuştu. CIA, 2009 yılında Libya'da bir istasyon açmış ve terörle mücadele programı başlatmıştı³⁴. Bu programdan yararlananlar da tabii ki Kaddafi'ye karşı ayaklanmanın lideri olan LIFG oldu. CIA ve M16 ile isyan provaları yapıldı ancak medyaya LIFG'nin dağıtıldığı söylenmişti. Haziran 2011'e kadar BM GK'nın terörist grup listesinde olan LIFG, 21 Haziran 2011'de birden listeden çıkmıştı. LIFG'nin lideri Abdul Hâkim Belhadj Afganistan'daki CIA kampında eğitim almış, uzun yıllar CIA vasıtası olarak çalışmış ve Libya'daki harekate komuta etmişti³⁵. Bugün LIFG ve diğer pek çok El Kaide uzantısı Suriye'de Özgür Suriye Ordusu'nda ABD ve müttefikleri için savaşıyor. Obama, Libya meselesinde olduğu gibi Suriye için de bu konuda Kongre'den izin almadı³⁶.

Karikatür: Suriye'deki El Kaide

Sonuç Yerine; ABD İstihbaratı Başarısız Oldukça Genişliyor..

11 Eylül 2001 sonrası Amerikan ulusal güvenliğinde temel olarak üç şey değişti³⁷. Öncelikle pek çok ulusal güvenlik konusuna özel sözleşmeciler angaje oldu. ABD güç ve faaliyet konsantrasyonu, deniz aşırı yerlerden ABD içine, özellikle Washington bölgesine kaydı. İstihbarat dünyasının gittikçe açık faaliyette bulunması, gizli dünyada başkalarının rol kapmasına yol açtı. Nisan 2012'de Pentagon, yeni bir casusluk teşkilatı olan Savunma Gizli Servisi'ni (DCS³⁸) kurmakta olduğunu açıkladı. Pentagon içinde istihbarat geçmişi olan üst düzey yetkililer terfi ettirmeye başladı. Çoğu Özel Kuvvetler çalışanı ve CIA tarafından eğitilen 1.600 toplayıcı böylece gizli servis istihbarat toplayıcısı oldu. ABD elçilikleri böylece diplomasi hakkında hiçbir şey

³⁴ Michel Chossudovsky: *Our Man in Tripoli: US-NATO Sponsored Islamic Terrorists Integrate Libya's Pro-Democracy Opposition*, Global Research, (April 3, 2011).

³⁵ The Globe and Mail: *Libyan Rebels at Pains to Distance Themselves From Extremists*, (March 12, 2011).

³⁶ Alexandra Valiente: *Obama's Order to CIA to Bring Down Assad Violates UN Resolution*, Syria360, (August 2, 2012). <http://syria360.wordpress.com/2012/08/02/obamas-order-to-cia-to-bring-down-assad-violates-un-resolution/>

³⁷ Dana Priest, Bill Arkin: *Top Secret America: A Hidden World, Growing Out of Control*, Washington Post, (July 19, 2010).

³⁸ Defense Clandestine Service.

bilmeyen diplomatlar ile dolmaya başladı. Amerikanın gizli dünyası gene ulusal güvenlik adına hayal edilemeyecek kadar büyüydü. Bu nedenle ABD, Londra'dan Bağdat ve İslamabat'a dünyanın her yerinde kale gibi büyük, emperyal saraylar diyor, içlerini birbiri ile paralel çalışmayan diplomatlar ile dolduruyordu³⁹. Bunlar büyük miktarlarda CIA, DIA, DCS elemanları ve diplomatik görüntü altındaki diğer ajanlardı. Bu artık Amerika için geri dönülmez bir yol oldu ve sonsuz bir emperyal güç olmanın gereği olarak kabul edildi. Amerikan halkı da bu güce alışırılıyor ve bilinçli olarak pek çok şey kamuoyuna yansıtılıyor.

ABD savunması gibi istihbaratı da 11 Eylül sonrası özel şirketler tarafından işgal edildi. Mayıs 2007'de yayınlanan ODNI'nin bütçesinin %70'inin sözleşmeciler şirketlere gittiği görüldü. NSA'nın işlerini özel şirketler olmadan yapması mümkün değildir. Pentagon'un yeni istihbarat birimi Terörle Mücadele Sahra Hareketi (CIFA⁴⁰) personelinin %70'i gene sözleşmeciler şirket elemanıdır. DIA'nın 2007'deki çalışanlarının %51'i aynı durumda idi. CIA iş gücünün %50-60'ı, özellikle Ulusal Gizli Servis (NCS) ve insan istihbaratı bölümü çalışanları özel şirketlere mensuptu⁴¹. Özel şirket çalışanları, CIA içindeki adı ile "Yeşil Porsuklar", teşkilat adına insan istihbaratı toplayıp, analiz ettiler ve yarattıkları ürünleri istihbarat toplumu ve hükümetin diğer daireleri ile paylaştılar. Lockheed Martin, Raytheon, Booz Allen Hamilton, SAIC ve diğer şirketlerin istihbaratçı profesyonelleri, ODNI ve diğer istihbarat servislerinin analitik bölümlerine entegre oldular. Sonuç, ABD istihbarat toplumundaki pek çok servis fazladan ve gereksiz yere aynı işi yapmaktadır. ABD hükümeti 2007 yılında istihbarat toplama operasyonlarına 43.5 milyar dolar harcarken, bunun %70'i sözleşmeciler şirketlere gitti⁴². ABD'de özel sözleşmeciler şirket çalışanı sayısı 7.5 milyondan fazla olup, bu federal işgücünden dört kata daha fazladır. Bütçe açığının 10 trilyon doları geçtiği ABD'de, sözleşmeciler şirketlere yılda yarım trilyon dolar verilmektedir⁴³. CIA ise mavi bröveli çalışanlarını hızlı bir şekilde yeşil bröveli sözleşmeciler şirketlere kaptırdı. Sonuç gizlilik ve bürokrasinin harap bir yapıda birleştiği şişmiş bir istihbarat toplumdur⁴⁴.

CIA'nın geçmişini birkaç cümle ile özetleyecek olursak, parlak kısa süreli başarıları yanında uzun süren başarısızlıkları olan bir istihbarat servisi olduğunu söyleyebiliriz. Batı medeniyeti tarihinin en güçlü ülkesi, birinci sınıf casus teşkilatı kurmayı başaramadı. CIA'nın en önemli sorunları, yanlış değerlendirmeler, iki yüzlülük, düşman ajanlarının sızması ve genel kişisel yetersizlikler olageldi. Yapılan analizler genellikle tek taraflı ve tek boyutlu idi. CIA'nın tüm Soğuk Savaş'ta Sovyetlerle dansı üç ajanın etrafında döndü⁴⁵. Bugün CIA, akıcı Arapça, Peştun, Urdu, Farsça ve diğer diller konuşan Amerikalı eleman peşindedir. İslamcı çalışmalar ve Ortadoğu'nun siyasi, kültürel ve toplumsal yapısı ile ilgili daha fazla uzmana ihtiyaç vardır. Şimdi stratejik ağırlık Güney Asya'ya kaydığından bu coğrafyaya yönelik yapılanma ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Ana gayret alanlarından biri de fikirler savaşını kazanmaktır. Bunun için kültürleri ve toplumları daha iyi anlama

³⁹ Tom Engelhardt: *How the US Intelligence Community Came Out of the Shadows*, MotherJones, (Jan. 2, 2013). <http://www.motherjones.com/politics/2013/01/cia-nsa-us-intelligence-shadows>

⁴⁰ Counterintelligence Field Activity.

⁴¹ R.J. Hillhouse: *Outsourcing Intelligence*, The Nation, (July 24, 2007).

⁴² Scott Shane & Ron Nixon: *In Washington, Contractors Take on Biggest Role Ever*, New York Times, (Feb. 4, 2007), available at <http://www.nytimes.com/2007/02/04/washington/04contract.html>.

⁴³ Shane & Nixon: *ibid*, (Feb. 4, 2007).

⁴⁴ David Ignatius: *How About a Leaner and Meaner Intelligence System?*, Washington Post, (July 21, 2010).

⁴⁵ Henry E. Mattox (Edit.): *Legacy of Ashes: The History of the CIA*, Doubleday, (New York, 2007).

ihtiyacı üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla akademik seferberliğe tekrar ağırlık verilmiştir⁴⁶. Bugün için CIA'nın en öncelikli görevi İslamcı gruplara sızmadır. Uluslararası ortamın artık tolerans göstermediği CIA'nın gizli savaşçıları, üçüncü tarafları kullanmakta zorlanmakta ve askerlerin yardımına ihtiyaç duymaktadır. Bugünkü CIA, yeni direktörünü beklerken daha fazla öldürmeye, daha az insan istihbaratı ve analize odaklanmış durumdadır.

⁴⁶ Michael V. Hayden: *CIA Director's Remarks at the INSA Dinner, Celebrating the 60th Anniversary of the National Security Act of 1947*, (September 18, 2007).